

**Efnistaka í Stapafelli
Reykjanesi**

**Mat á umhverfisáhrifum
Tillaga að matsáætlun**

Nóvember 2016

SAMANTEKT

Í þessari skýrslu eru sett fram tillaga að matsáætlun vegna mats á umhverfisáhrifum áframhaldandi efnistöku í Stapafellsnámu. Stapafellsnáma er á Reykjanesi og liggur á mörkum tveggja sveitarfélaga, Reykjanesbæjar og Grindavíkur. Fyrirhuguð efnistaka er innan beggja sveitarfélaga, og er gert ráð fyrir efnistöku á svæðinu á aðalskipulagi Grindavíkur 2010 - 2030 og á aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2008 - 2024.

Tveir rekstraraðilar eru í Stapafelli, Íslenskir Aðalverktakar og Ístak. Í þessari skýrslu er fjallað um þann hluta námusvæðisins sem Ístak hefur heimild til efnistöku. Um framtíðarefnistökustað er að ræða og er gert ráð fyrir að hann verði opinn a.m.k. til ársins 2030.

Í tillögu að matsáætlun sem hér liggur fyrir er fyrirhugaðri framkvæmd og framkvæmdasvæði lýst og fjallað um umfang og áherslur umhverfismatsins. Sett er fram tillaga að vinnslu- og frágangsáætlun. Einnig er fjallað um þá umhverfisþætti sem teknir verða til skoðunar í matinu: Vatnsvernd, ásýnd og landslag (sjónræn áhrif), náttúru- og menningarminjar, umferð og jarðmyndanir. Í matsáætlun er einnig fjallað um möguleg áhrif á aðra umhverfisþætti og ástæður þess að ekki er talin þörf fyrir nánari umfjöllun um þessa þætti í frummatsskýrslu.

Í matsáætlun er tilgreint hvaða gögn eru fyrir hendi sem nýtt verða við matið og hvaða rannsóknir hafa farið fram og fyrirhugaðar eru vegna mats á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar.

Tilgangur matsáætlunar er að veita umsagnaraðilum og öðrum hagsmunaaðilum tækifæri til að mynda sér skoðun á efnistökum komandi umhverfismats og koma þeim á framfæri nú á frumstigum umhverfismats.

Drög að tillögu að matsáætlun voru kynnt almenningi og hagsmunaaðilum í tvær vikur, frá 1. – 16. september 2016 í samræmi við 16. gr. reglugerðar nr. 660/2015 um mat á umhverfisáhrifum. Drögin voru aðgengileg á heimasíðu EFLU (www.efla.is). Ein athugasemd barst við drög að tillögu að matsáætlun.

Tillaga þessi að matsáætlun er nú lög fram til meðferðar Skipulagsstofnunar í samræmi við lög nr. 106/2000. Við meðferð Skipulagsstofnunar verður tillagan send lögbundnum umsagnaraðilum til umsagnar.

EFNISYFIRLIT

SAMANTEKT

EFNISTAKA Í STAPAFELLI REYKJANESI	1
MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM	1
NÓVEMBER 2016	1
SAMANTEKT	3
1 INNGANGUR.....	1
1.1 Almennt.....	1
1.2 Mat á umhverfisáhrifum	2
1.2.1 <i>Matsskylda framkvæmdarinnar.....</i>	2
1.2.2 <i>Umsjón með mati á umhverfisáhrifum</i>	2
1.2.3 <i>Tillaga að matsáætlun</i>	2
1.2.4 <i>Yfirlit yfir matsferlið</i>	2
1.2.5 <i>Tímaáætlun framkvæmdar og matsferlis</i>	2
2 UPPLÝSINGAR UM FRAMKVÆMDASVÆÐID.....	4
2.1 Staðsetning, staðhættir.....	4
2.2 Afmörkun framkvæmdasvæðis.....	6
2.3 Fyrirliggjandi skipulagsáætlanir	6
2.3.1 <i>Svæðisskipulag.....</i>	6
2.3.2 <i>Aðalskipulag</i>	6
2.3.3 <i>Deiliskipulag.....</i>	7
2.4 Eignarhald	7
2.5 Leyfisveitingar	7
3 UPPLÝSINGAR UM FRAMKVÆMDINA.....	7
3.1 Aðalvalkostur	7
3.1.1 <i>Mannaflapörf og vinnubúðir.....</i>	8
3.1.2 <i>Frágangur</i>	8
3.2 Valkostir	8
4 UMFANG OG ÁHERSLUR MATS Á UMHVERFISÁHRIFUM	9
4.1 Þættir framkvæmdar sem valda umhverfisáhrifum	9
4.1.1 <i>Jarðrask af völdum efnistöku</i>	9
4.2 Afmörkun áhrifasvæðis framkvæmdar	9
4.3 Þættir sem lögð verður áhersla á að skoða í frummatsskýrslu.....	9
4.3.1 <i>Almennt</i>	9

4.3.2	<i>Umhverfispættir</i>	9
4.3.3	<i>Vatnsvernd</i>	10
4.3.4	<i>Ásýnd og landslag</i>	11
4.3.5	<i>Náttúru- og menningarminjar</i>	14
4.3.6	<i>Umferð</i>	14
4.3.7	<i>Jarðmyndanir</i>	14
4.4	Fyrirliggjandi gögn.....	15
5	KYNNING OG SAMRÁÐ	15
5.1	Samráð og kynning.....	15
5.2	Kynning á drögum að tillögu að matsáætlun	15
5.3	Kynning á frummatsskýrslu.....	15
	HEIMILDIR.....	16

MYNDASKRÁ

Mynd 1.	Afstöðumynd sem sýnir staðsetningu Stapafellsnámu	1
Mynd 2.	Yfirlit yfir matsferlið	3
Mynd 3.	Yfirlitsmynd sem sýnir vinnslusvæði Ístaks og sveitarfélagsmörk á milli Reykjanesbæjar og Grindavíkur	4
Mynd 4.	Séð að námusvæði Ístaks úr austri	5
Mynd 5.	Útsýni að námusvæðinu frá Grindavíkurvegi (vegnúmer 43)	5
Mynd 6.	Á myndunum er rauður hringur utan um svæðið þar sem gert er ráð fyrir efnistökuvæði í Stapafelli á hluta aðalskipulagsuppdrátta Grindavíkurbæjar (til vinstri) og Reykjanesbæjar (til hægri)	6
Mynd 7.	Á myndinni má sjá útlit og kornastærð efnis sem unnið er í Stapafellsnámu	8
Mynd 8.	Vatnsverndarsvæði á svæðinu. Stapafellsnáma er merkt með rauðum hring á myndinni	11
Mynd 9.	Að ofan má sjá tvær myndir sem sýna hvernig gert er ráð fyrir að efnistaka Ístaks muni hafa áhrif á landslag á svæðinu, en efni innan gulu punktalínunnar er áætlað að verði fjarlægt. Efri myndin er að norðanverðu og sú neðri að sunnanverðu	12
Mynd 10.	Að ofan má sjá sammögnumaráhrif þegar efnistöku námannar á svæðinu (bæði Ístaks og Íslenskra aðalverktaka) er lokið. Á neðri myndinni má sjá hvernig heilar landslagsheildir hafa verið fjarlægðar (Stapafell og Súlur). Slíkur frágangur og staðsetning náma er í samræmi við leiðbeiningar um frágang náma sem Landsvirkjun, Umhverfisstofnun og Vegagerðin hafa gefið út	13
Mynd 11.	Á myndinni sést hvar umferð fer frá námu að Hafnarvegi (blár hringur) annars vegar og að Grindavíkurvegi (gulur hringur) hins vegar	14

1 INNGANGUR

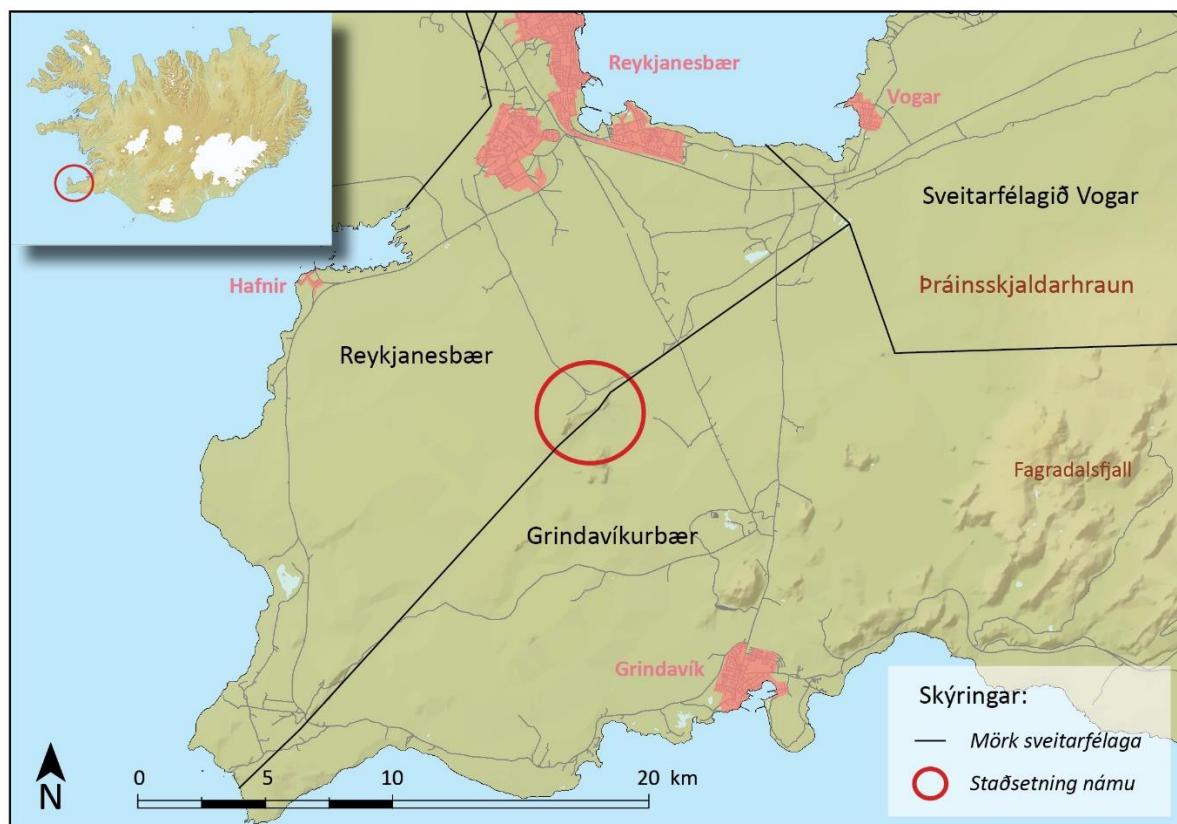
1.1 Almennt

Í þessari skýrslu er sett fram tillaga að matsáætlun vegna mats á umhverfisáhrifum efnistöku í Stapafellsnámu í sveitarfélögnum Grindavík og Reykjanesbæ. Tilgangur matsáætlunar er að veita umsagnaraðilum og öðrum hagsmunaaðilum tækifæri til að mynda sér skoðun á efnistökum komandi umhverfismats og koma þeim á framfæri nú á frumstigum umhverfismats.

Tveir rekstraraðilar eru í Stapafelli, Íslenskir Aðalverktakar og Ístak. Hér er til umfjöllunar sá hluti námunnar sem Ístak hefur til umráða. Gert er ráð fyrir að teknir verði um 1.7 milljónir m³ af óhreyfðu bögglabergi og um 300.000 m³ af perlumöl. Gert er ráð fyrir vinnslu á svæðinu til a.m.k. ársins 2030, eða þar til efnismagninu er náð.

Efnistaka í Stapafelli hófst í kringum árið 1950 þegar uppbygging byrjaði á varnarliðssvæðinu. Ístak keypti efnistökuréttinn af TF vinnuvélum árið 1997. Efnisvinnsla hefur legið niður í nokkur ár en efnistaka byrjaði aftur í apríl 2016.

Til að festa námunu í sessi sem framtíðarefnistökustað og afla henni framkvæmdarleyfis er nú nauðsynlegt og forsenda starfseminnar að fjalla um námavinnsluna í samræmi við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000.

Mynd 1. Aftöðumynd sem sýnir staðsetningu Stapafellsnámu.

1.2 Mat á umhverfisáhrifum

1.2.1 Matssylda framkvæmdarinnar

Þar sem fyrirhuguð er áframhaldandi námuvinnsla á svæðinu þarf að afla námunni framkvæmdaleyfis, skv. reglugerð um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012. Nauðsynlegt er þess vegna að fjalla um framkvæmdina í samræmi við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og í samræmi við 13. gr. skipulagslaga nr. 123/2013.

Matið er unnið samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og reglugerð um mat á umhverfisáhrifum nr. 660/2015. Efnistaka af þessari stærð fellur undir framkvæmd af flokki A samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum og er því ávallt matskyld, sjá lið 2.01 í viðauka laganna: „Efnistaka og/eða haugsetning á landi eða úr hafsstötni þar sem áætlað er að raska 50.000 m² svæði eða stærra eða efnismagn er 150.000 m³ eða meira“.

1.2.2 Umsjón með mati á umhverfisáhrifum

Framkvæmdaraðili er Ístak. Umsjón með matsvinnunni er í höndum EFLU verkfræðistofu. Verkefnisstjórn matsvinnunnar annast Ólafur Árnason fyrir hönd EFLU verkfræðistofu og Þróstur Sívertsen fyrir hönd Ístaks.

1.2.3 Tillaga að matsáætlun

Tillaga að matsáætlun er verkáætlun fyrir fyrirhugað mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Í tillögu að matsáætlun er gerð grein fyrir framkvæmdinni, framkvæmda- og áhrifasvæði hennar ásamt þeim þáttum umhverfisins sem taldir eru geta orðið fyrir áhrifum. Í matsáætlun er því jafnframt lýst hvernig staðið verður að rannsóknum og mati á áhrifum.

Samkvæmt 16. gr. reglugerðar um mat á umhverfisáhrifum skal framkvæmdaaðili leita samráðs eins snemma og kostur er og kynna umsagnaraðilum og almenningi tillögu að matsáætlun.

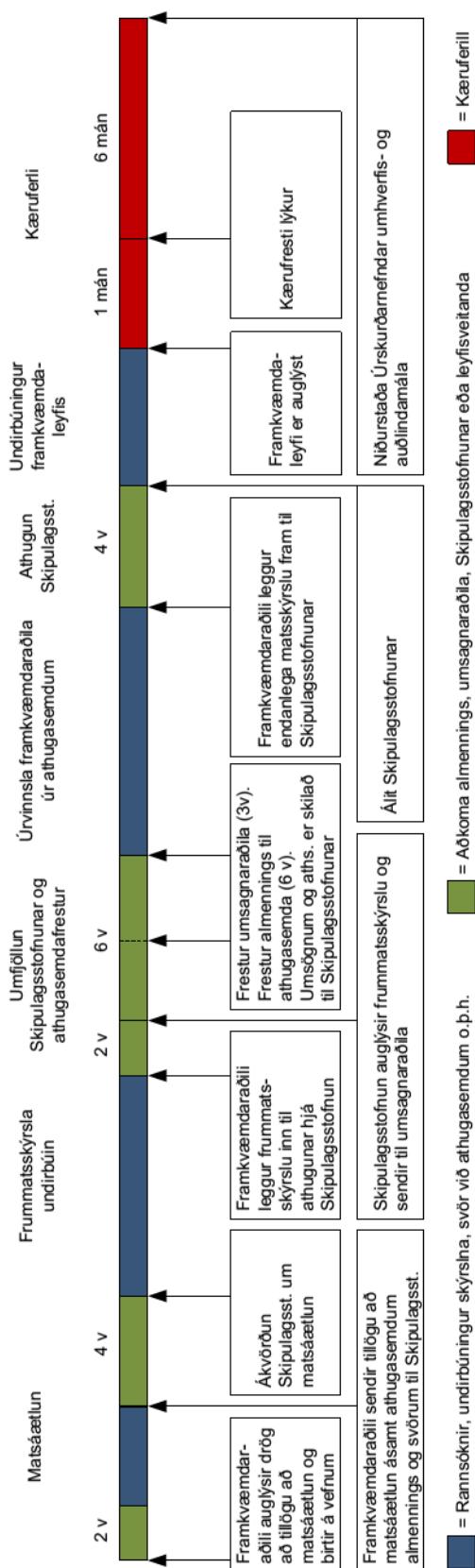
1.2.4 Yfirlit yfir matsferlið

Aðferðin sem beitt er við mat á umhverfisáhrifum er í samræmi við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og reglugerð nr. 660/2015 m.á.br. Matsferlið skv. lögunum má sjá á mynd 2.

Nánari upplýsingar um matsferli má finna á vef Skipulagsstofnunar, www.skipulag.is.

1.2.5 Tímaáætlun framkvæmdar og matsferlis

Áætlað er að frummatsskýrsla verði send til athugunar Skipulagsstofnunar í desember 2016 og að álit Skipulagsstofnunar liggi fyrir mars 2017. Áætlaður vinnslutími námunnar er til ársins 2030.

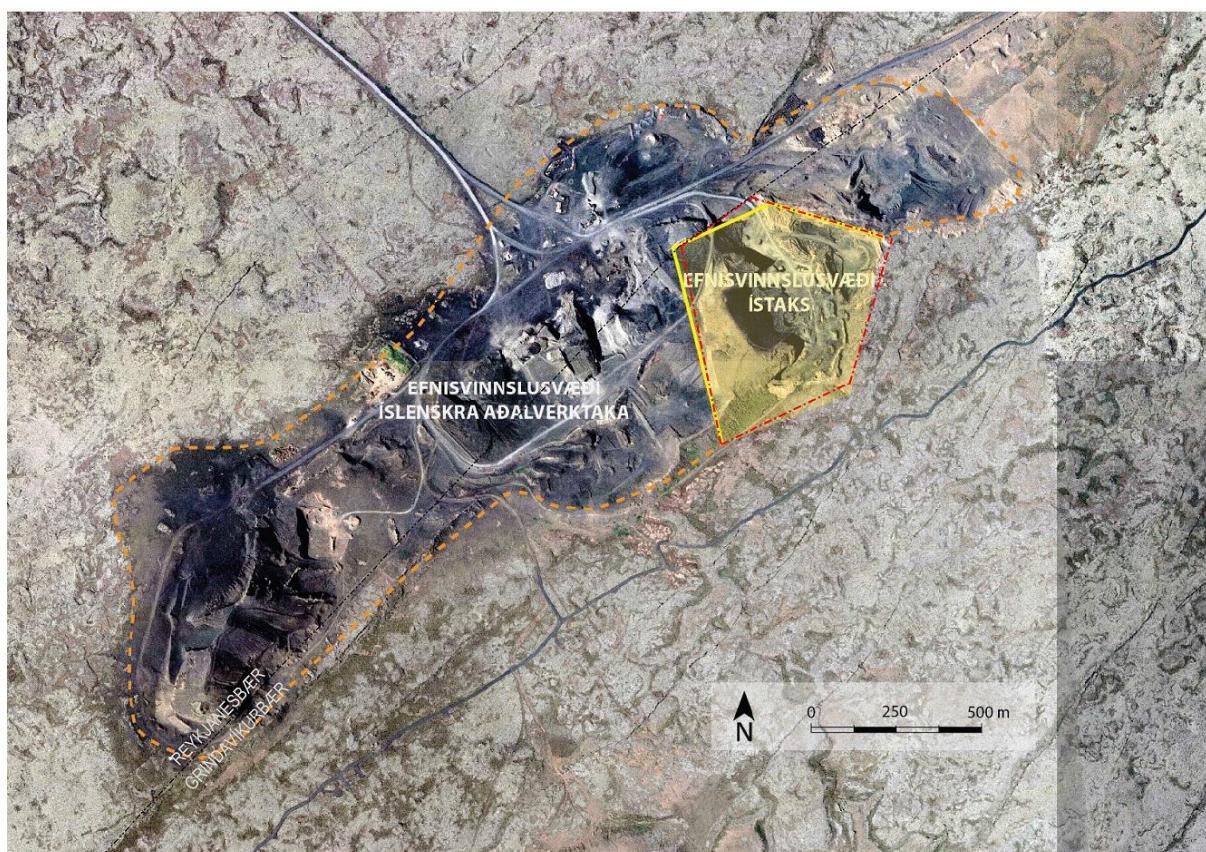
Mynd 2. Yfirlit yfir matsferlið.

2 UPPLÝSINGAR UM FRAMKVÆMDASVÆÐIÐ

2.1 Staðsetning, staðhættir

Stapafellsnáma er á Reykjanesi og liggur á mörkum tveggja sveitarfélaga, Reykjanesbæjar og Grindavíkur. Fyrirhuguð efnistaka er innan Grindavíkur en aðkoma er frá Reykjanesbæ. Gert er ráð fyrir efnistöku á svæðinu á aðalskipulagi Grindavíkur 2010-2030 og Reykjanesbæjar 2008-2024. Staðsetning Stapafellsnámu er sýnd á mynd 3.

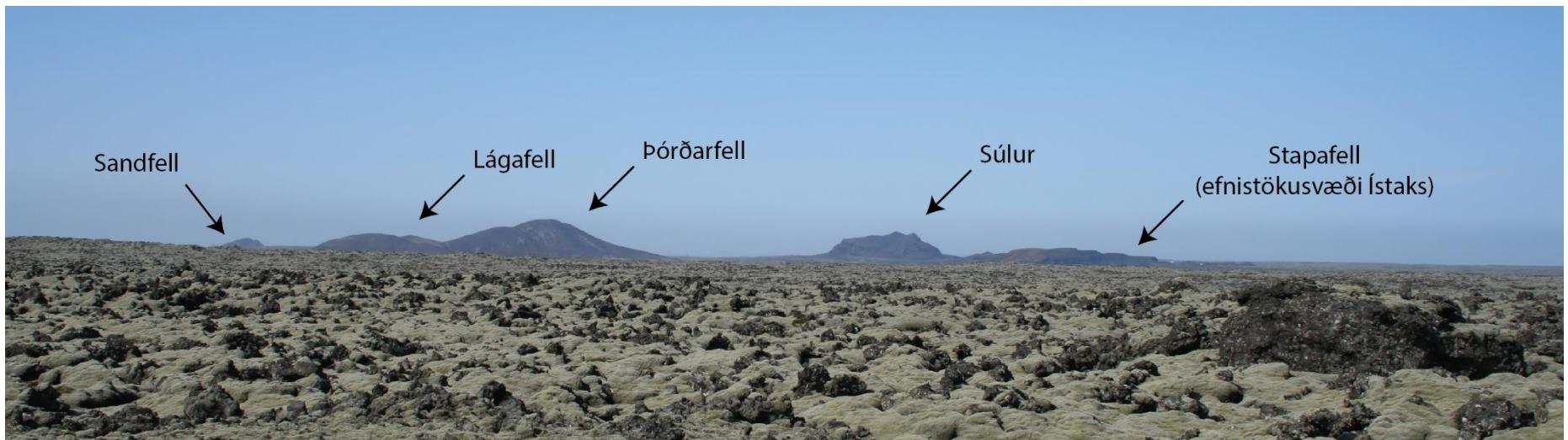
Stapafell er, eins og nafnið bendir til, móbergsstapi sem stendur í hraunbreiðu á Reykjanesskaganum. Umhverfið einkennist af mosagrónum hraunum og mikilli efnistöku sem staðið hefur yfir í fjallinu og næsta nágrenni í áratugi.

Mynd 3. Yfirlitsmynd sem sýnir vinnslusvæði Ístaks og sveitarfélagsmörk á milli Reykjanesbæjar og Grindavíkur.

Mynd 4. Séð að námusvæði Ístaks úr austri.

Mynd 5. Útsýni að námusvæðinu frá Grindavíkurvegi (vegnúmer 43).

2.2 Afmörkun framkvæmdasvæðis

Afmörkun framkvæmdasvæðis kemur fram á myndum 3 og 6. Í frummatsskýrslu verður gerð grein fyrir áfangaskiptingu vinnslunnar, vinnslutilhögun og áfangaskiptingu.

2.3 Fyrirliggjandi skipulagsáætlanir

2.3.1 Svæðisskipulag

Í gildi er svæðisskipulag Suðurnesja 2008–2024 sem staðfest var af Skipulagsstofnun 18. febrúar 2013. Í svæðisskipulaginu er gert ráð fyrir að Stapafellsnáma verði, ásamt fleiri nánum, megin efnistökusvæði fyrir sveitarfélög á Suðurnesjum.

2.3.2 Aðalskipulag

Gerð er grein fyrir efnistöku í Stapafelli á aðalskipulagsuppdráttum og í aðalskipulagsáætlunum Grindavíkurbæjar og Reykjanesbæjar (mynd 6). Efnistakan er því í samræmi við aðalskipulagsáætlanir.

Í aðalskipulagi Grindavíkur segir m.a. um efnistökusvæði:

„Stapafell og Rauðamelur

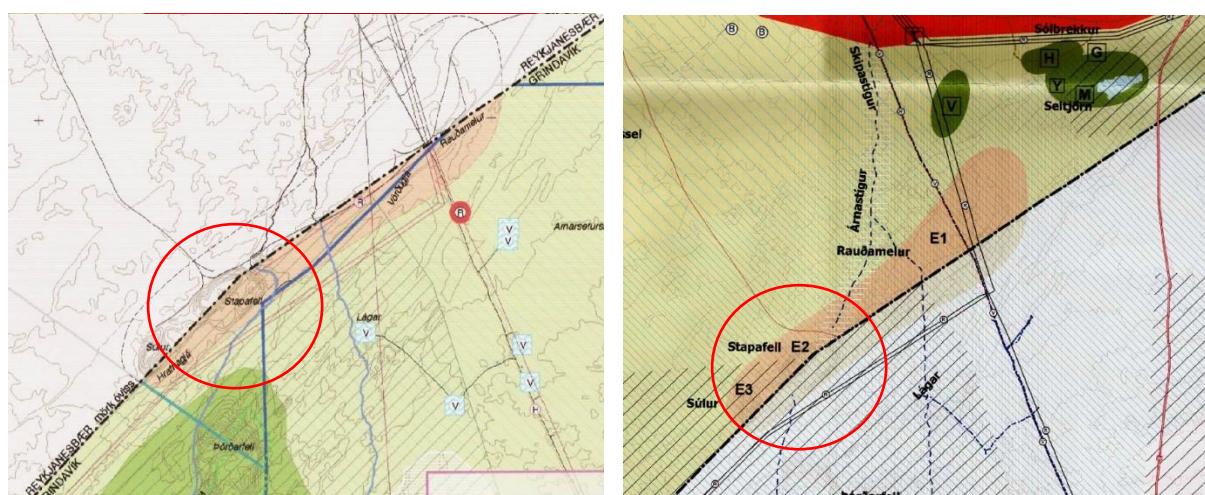
Stapafellsnáma og Rauðamelur eru afmarkaðar sem eitt efnistökusvæði í aðalskipulagi. Á svæðinu eru tveir rekstraraðilar; Íslenskir Aðalverktakar og Ístak.

Í námu Íslenskra Aðalverktaka er gert ráð fyrir því að vinna u.p.b. 7 milljónir m^3 úr Stapafelli. Stapafellsnáma er bæði í landi Grindavíkur og Reykjanesbæjar og á efnismagnið við námuna í heild sinni innan beggja sveitarfélaga.

Ístak gerir ráð fyrir því að vinna u.p.b. 1-1,3 milljónir m^3 úr efnistökusvæði sínu í Stapafelli. Um framtíðarefnistökustaði er að ræða og er gert ráð fyrir að þeir verði opnir út skipulagstímabilið.“

Í aðalskipulagi Reykjanesbæjar segir að gert sé ráð fyrir að taka 7 milljón m^3 úr Stapafelli.

Stapafell er innan svæðis á náttúruminjaskrá nr. 106 Reykjanes, Eldvörp og Hafnaberg.

Mynd 6. Á myndunum er rauður hringur utan um svæðið þar sem gert er ráð fyrir efnistökusvæði í Stapafelli á hluta aðalskipulagsuppdráttu Grindavíkurbæjar (til vinstri) og Reykjanesbæjar (til hægri).

2.3.3 Deiliskipulag

Ekkert deiliskipulag er til fyrir umrætt svæði. Sótt verður um leyfi til framkvæmdar skv. reglugerð um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012.

Samkvæmt gildandi aðalskipulagi Grindavíkur 2010-2030, kafla 4.13.1 segir að ekki sé gert ráð fyrir að vinna deiliskipulag fyrir efnistökustaði í sveitarféluginu heldur verður veitt framkvæmdaleyfi fyrir efnistöku á grundvelli gildandi aðalskipulags og niðurstöðu mats á umhverfisáhrifum.

2.4 Eignarhald

Stapafellsnáma er í landi Járngerðisstaða og Hópstorfu í Grindavík.

2.5 Leyfisveitingar

Framkvæmdin er háð eftirfarandi leyfum:

Bæjarstjórnir Grindavíkurbæjar og Reykjanesbæjar veita framkvæmdaleyfi á grundvelli staðfests aðalskipulags og niðurstöðu mats á umhverfisáhrifum.

Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja veitir starfsleyfi vegna starfseminnar og uppsetningar á snyrti- og mataraðstöðu fyrir starfsmenn skv. reglugerð nr. 785/1999 um mengunarvarnir.

Minjastofnun Íslands: Verði nauðsynlegt að raska fornminjum á svæðinu þarf til þess leyfi Minjastofnunar Íslands.

3 UPPLÝSINGAR UM FRAMKVÆMDINA

3.1 Aðalvalkostur

Stapafellsnáma er afmörkuð á mynd 3. Efnisvinnslusvæðið, sem Ístak hefur vinnslurétt á og er hér í mati á umhverfisáhrifum, er staðsett í sveitarfélögunum Grindavíkurbæ og Reykjanesbæ. Svæðið er afmarkað með gulum reit á mynd 3. Efnistökusvæðið sem Ístak er með til umráða er einungis inni á landi Grindavíkurbæjar, en aðkoma inn í námuna er í Reykjanesbæ.

Í námunni er unnið bögglaberg, en það hentar mjög vel sem burðarhæft fyllingarefni undir vegi, götur og byggingar. Efnið er notað óunnið eða harpað í mismunandi kornastærðir. Mikil þörf er fyrir bögglaberg um fyrirsjáanlega framtíð og því mikilvægt að tryggja góðan aðgang að bögglabergsnánum. Einnig er á svæðinu náma með perlumöl sem hentar vel sem fyllingarefni í steypu.

Mynd 7. Á myndinni má sjá útlit og kornastærð efnis sem unnið er í Stapafellsnámu.

3.1.1 Mannaflaþörf og vinnubúðir

Náman hefur verið lokuð nú í nokkurn tíma, eða frá miðju ári 2010. Í apríl 2015 var farið að taka laust efnin úr námunni. Þegar vinnsla hefst aftur af fullum krafti, er gert ráð fyrir að starfsemi verði svipuð og hún var á meðan hún var starfrækt. Gert er ráð fyrir að um fjórir starfsmenn verði að störfum við efnisvinnslu, efnislosun og efnisafgreiðslu. Tæki sem verða notuð eru hjólaskófla (25-30 tonn), brjótur og harpa eftir þörfum. Reiknað er með að vera með á svæðinu smuroliú og glussa, sína tunnuna af hvorri tegund, einnig verði úrgangsolíutunna á svæðinu sem tæmd verði reglulega. Olíutunnurnar verða geymdar í lokuðum gámi. Önnur olía verður keyrð daglega inn á svæðið. Vinnubúðir með kaffi- og hreinlætisaðstöðu fyrir starfsmenn er á svæðinu. Búðirnar munu vera staðsettar nyrst á svæðinu. Þær samanstanda af 3-4 gómaeiningum. Verið er að koma heimtaug á svæðið sem mun leysa af ljósavél.

3.1.2 Frágangur

Í frummatsskýrslu verður gerð grein fyrir vinnsluáætlun og áformum um frágang námunnar. Við gerð vinnslu- og frágangsáætlunar er gr. 13 skipulagslaga höfð til hliðsjónar. Jafnframt er haft til hliðsjónar ritið Námur – efnistaka og frágangur sem einnig má finna á www.namur.is.

3.2 Valkostir

Í frummatsskýrslu verður ekki lagður fram annar valkostur varðandi staðsetningu námunnar.

Eins og áður hefur komið fram hefur vinnsla efnis úr Stapafelli staðið yfir í langan tíma og mikið efni verið tekið þaðan. Með vinnslu efnis úr Stapafelli er stuðlað að því að tryggja efni á sanngjörnu verði sem unnið er úr námu með tilskilin leyfi og að haga efnistökunni á þann hátt að sem minnst áhrif verði á umhverfið. Núllkostur, sem fæli í sér stöðvun á efnistöku úr Stapafelli, leiðir til meiri efnistöku úr öðrum nánum og hækkan á verði og styttingu á endingartíma annarra náma. Að teknu tilliti til hagkvæmni í vinnslu, fjarlægðar og hugsanlegra umhverfisáhrifa er efnistaka úr Stapafelli einn besti kostur sem völ er á miðsvæðis á Reykjanesskaga og í stuttri fjarlægð frá vesturhluta höfuðborgarsvæðisins.

4 UMFANG OG ÁHERSLUR MATS Á UMHVERFISÁHRIFUM

4.1 Þættir framkvæmdar sem valda umhverfisáhrifum

Hér á eftir verða nefndir helstu þættir framkvæmdarinnar sem valda umhverfisáhrifum.

4.1.1 Jarðrask af völdum efnistöku

Við efnistökuna er efni fjarlægt úr Stapafelli. Jarðrask hefur almennt í för með sér skerðingu á grónu landi, búsvæðum fugla og breyttri ásýnd. Séu fornleifar innan efnistökusvæðisins gætu þær jafnframt raskast, nema gripið sé til sérstakra ráðstafana.

4.2 Afmörkun áhrifasvæðis framkvæmdar

Áhrifasvæði framkvæmdarinnar er svæðið þar sem ætla má að áhrifa af völdum framkvæmdarinnar gæti, bæði á framkvæmdatíma og á rekstrartíma:

- Bein áhrif á umhverfið: Við afmörkun svæðisins vegna beinna áhrifa af völdum rasks á gróðurfar og jarðmyndanir er miðað við 50 metra svæði út fyrir afmarkað framkvæmdasvæði.
- Svæðið er fjarri annarri starfsemi og svæða og því ekki talið að áhrif á vinnslutíma, s.s. loftmegnum, hávaði o.s.frv. sé áhrifapáttur.

4.3 Þættir sem lögð verður áhersla á að skoða í frummatsskýrslu

4.3.1 Almennt

Í frummatsskýrslu verður fjallað um þá þætti umhverfisins sem hugsanlega geta orðið fyrir umtalsverðum umhverfisáhrifum vegna framkvæmdarinnar, bæði á framkvæmdatíma og rekstrartíma. Í þessari tillögu að matsáætlun eru kynntir þeir umhverfisþættir sem talin er ástæða til þess að fjalla um í frummatsskýrslu. Við ákvörðun um hvaða þætti er talin ástæða til að athuga, voru fyrilliggjandi gögn skoðuð og mið tekið af kröfum í lögum og reglugerðum.

Við mat á umhverfisáhrifum er stuðst við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og reglugerð um mat á umhverfisáhrifum nr. 660/2015. Einnig er stuðst við leiðbeiningar Skipulagsstofnunar, annars vegar um mat á umhverfisáhrifum og hins vegar um flokkun umhverfisþátta, viðmið, einkenni og vægi umhverfisáhrifa. Við mat á vægi áhrifa á einstaka umhverfisþætti er litið til viðmiða s.s. stefnumörkun stjórvalda, lög og reglugerðir og alþjóðasamninga.

4.3.2 Umhverfisþættir

Eins og fyrr segir hefur efni verið unnið úr Stapafellsnámu í áratugi og þaðan hefur mikið efni verið tekið. Eins og sjá má á mynd 3 hefur nær öllu framkvæmdasvæðinu verið raskað og því ekki talin þörf að fjalla um gróður eða fuglalíf á svæðinu. Nokkuð er um tófugreni í hrauninu í námunda við Stapafell, einnig eru húsa- og hagamýs á svæðinu en áhrif efnistöku á þessar tegundir eru hverfandi, einkum þar sem svæðið er þegar raskað.

Stapafellsnáma er innan svæðis á náttúruminjaskrá nr. 106. Reykjanes, Eldvörp og Hafnaberg. Efnistaka hefur farið fram á svæðinu í áratugi. Efnistaka á svæðinu mun hafa mikil áhrif á ásýnd og landslagsheildina.

Á svæðinu við Stapafell er gömul þjóðleið, Árnastígur.

Ferðamennska og útivist er ekki mikil á svæðinu. Það ber þó að nefna að gönguleið er um Þórðarfell, Lágfell og Sandfell sem er sunnan við námuna. Einnig er norðan og austan megin við Stapafellið gömul þjóðleið. En þar sem þessi svæði eru utan við mörk námusvæðisins er talið afar ólíklegt að hagsmunaárekstrar muni eiga sér stað við þennan þátt. Göngufólk á þessum leiðum getur hins vegar orðið fyrir áhrifum vegna ásýndar, en um það verður fjallað í frummatsskýrslu í kafla um ásýnd og landslag.

Aðgengi að námunni ekki opið öllum. Því er talið ólíklegt að hagsmunaárekstrar muni eiga sér stað við þennan þátt. Þar sem efnistökusvæðið er fjarri byggð og úr alfaraleið er talið mjög ólíklegt að ónæði verði vegna hávaða eða svifryks frá námunni. Því verður ekki fjallað nánar um þessa þætti í mati á umhverfisáhrifum.

Með tilliti til ofangreinds er lagt til að leggja áherslu á eftirtalda þætti í mati á umhverfisáhrifum:

- Vatnsvernd
- Ásýnd og landslag
- Náttúru- og menningarminjar
- Umferð
- Jarðmyndanir

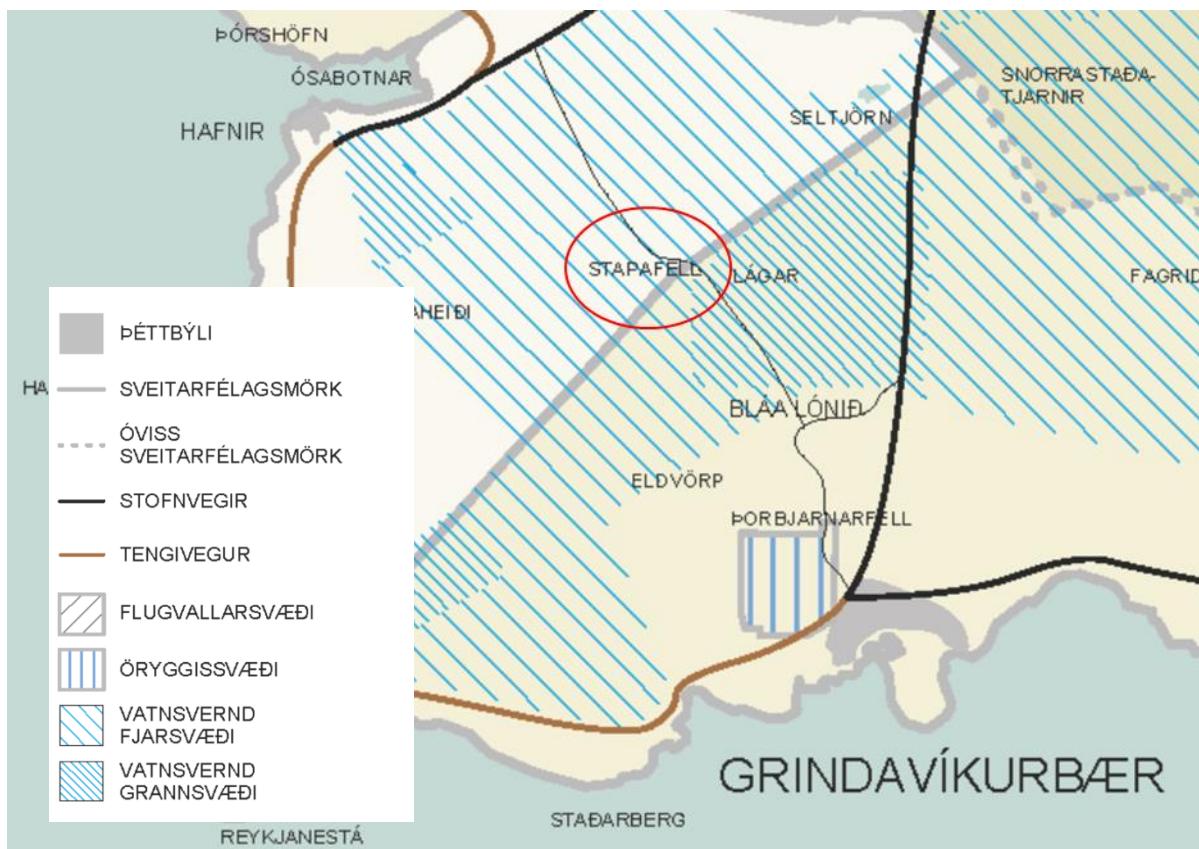
Hér á eftir verður stuttlega fjallað um hvern þessara þátta.

4.3.3 Vatnsvernd

Stapafellsnáma liggur innan vatnsverndarsvæðis Reykjanesbæjar og Grindavíkur (mynd 8). Þar sem um er að ræða vinnslu sem hefur staðið yfir lengi má gera ráð fyrir að umfjöllun snúist að mestu um verklag, þar sem fjallað er um efnanotkun og geymslu efna og umfjöllun um möguleg áhrif starfseminnar á vatnsgæði. Stapafellsnáma er á svæði sem skilgreint er sem fjarsvæði en liggur skammt frá grannsvæði nærrí vatnstökusvæðinu í Lágum. Í 13. gr. reglugerðar nr. 533/2001 segir um flokkun verndarsvæða: „Umhverfis hvert vatnsból skal ákvarða verndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði.“

Í greinargerð aðalskipulags Reykjanesbæjar og Grindavíkur er vitnað í 13. gr. reglugerðar nr. 533/2001, segir eftirfarandi um fjarsvæði:

„Fjarsvæði er á vatnsvæði vatnsbólsins en liggur utan þess lands sem telst til I. og II. flokks verndarsvæðanna. Þar sem vitað er um sprungur eða misgengi á þessu svæði, skal fyllstu varúðar gætt í meðferð efna, sem talin eru upp í II. flokki. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu. Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyrirmæli varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhúsa og annarra mannvirkja.“

Mynd 8. Vatnsverndarsvæði á svæðinu. Stapafellsnáma er merkt með rauðum hring á myndinni. Heimild: Svæðisskipulag Suðurnesja 2008-2024.

4.3.4 Ásýnd og landslag

Ætlunin er að starfrækja námu á þessu svæði um nokkurt skeið eða til a.m.k ársins 2030 og áhrif vinnslunnar á ásýnd svæðisins eru því langvarandi. Í frummatsskýrslu verður fjallað um sjónræn áhrif framkvæmdarinnar, áhrif á einkenni landslags og frágang námunnar.

Áhrifa af efnistöku gætir nú þegar en gerð verður grein fyrir viðbótaráhrifum af vinnslu á næstu árum.

Mynd 9. Að ofan má sjá tvær myndir sem sýna hvernig gert er ráð fyrir að efnistaka Ístaks muni hafa áhrif á landslag á svæðinu, en efni innan gulu punktalínunnar er áætlað að verði fjarlægt. Efri myndin er að norðanverðu og síðri að sunnanverðu.

Mynd 10. Að ofan má sjá sammögnunaráhrif þegar efnistöku námannna á svæðinu (bæði Ístaks og íslenskra aðalverktaka) er lokið. Á neðri myndinni má sjá hvernig heilar landslagsheildir hafa verið fjarlægðar (Stapafell og Súlur). Slíkur frágangur og staðsetning náma er í samræmi við leiðbeiningar um frágang náma sem Landsvirkjun, Umhverfisstofnun og Vegagerðin hafa gefið út¹.

¹ Namur.is (2013)

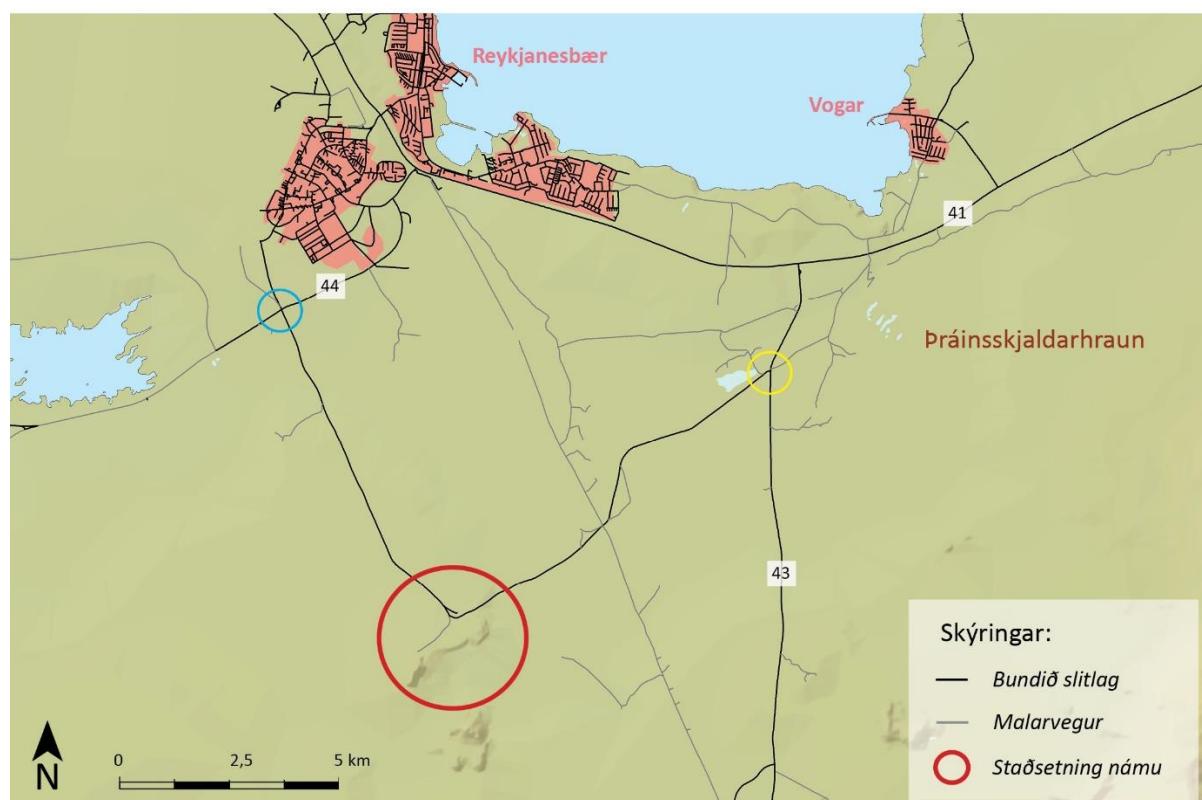
4.3.5 Náttúru- og menningarminjar

Svæðið er á Náttúruminjaskrá og í frummatsskýrslu mun verða fjallað um áhrif vegna þess. Einnig liggur Árnastígur á svæðinu og verður fjallað um áhrif námuvinnslu á þær menningarminjar.

4.3.6 Umferð

Náman hefur verið lokað um nokkurt skeið en gert er ráð fyrir að þegar vinnsla hefjist aftur verði umferð til og frá námunni um 30-35 flutningabílar á dag.

Að Stapafellsnámu liggja tveir vegir sem báðir eru lagðir bundnu slitlagi og eru lokaðir fyrir umferð með hliði utan opnunartíma námunnar. Meirihluti umferðinnar fer um veg til vesturs að Hafnarvegi (vegnúmer 44), sem Ístak deilir með Íslenskum aðalverktökum. Útsýni yfir gatnamótin er gott og umferð aðgreind með yfirborðsmerkingum. Önnur leið liggur til norðausturs frá námunni að Grindavíkurvegi (vegnúmer 43) en þar er útsýni á gatnamótum einnig gott. Íslenskir aðalverktakar eiga þann veg og fer engin umferð Ístaks um þann veg.

Mynd 11. Á myndinni sést hvar umferð fer frá námu að Hafnarvegi (blár hringur) annars vegar og að Grindavíkurvegi (gulur hringur) hins vegar.

Eins og fyrr hefur verið greint frá hefur starfsemi farið fram á námusvæði við Stapafell um árabil og því þegar búið að koma fyrir viðeigandi lausnum vegna umferðar sem tengist þeirri starfsemi.

4.3.7 Jarðmyndanir

Í frummatsskýrslu verður jarðfræði fyrirhugaðs rannsóknarsvæðis lýst, ásamt því að fjalla um sérstöðu þeirra og verndargildi. Áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á jarðfræðilega þætti verða metin og lagðar til mótvægisáðgerðir ef nauðsynlegt þykir.

4.4 Fyrirliggjandi gögn

Fyrirliggjandi gögn og rannsóknir sem stuðst verður við í matsvinnunni eru eftirfarandi:

- *Skipulagsmál:*
 - Svæðisskipulag Suðurnesja 2008-2024
 - Aðalskipulag Reykjanesbæjar 2008-2024
 - Aðalskipulag Grindavíkur 2010-2030
 - Auðlindastefna og eldfjallagarður í Grindavík, kortlagning auðlinda og nýtingar
- *Upplýsingar um verndarsvæði:*
 - Náttúruminjaskrá
- *Kort og myndir:*
 - Staðfræðikort Landmælinga Íslands í mælikvarðanum 1:50.000. Landmælingar Íslands 2013
 - Loftmyndir af svæðinu. Loftmyndir ehf 2013

5 KYNNING OG SAMRÁÐ

5.1 Samráð og kynning

Haft verður samráð við ýmsa aðila meðan á matsvinnu stendur, bæði lögboðna umsagnaraðila sem og aðra hagsmunaaðila í samræmi við ákvæði laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000.

5.2 Kynning á drögum að tillögu að matsáætlun

Almenningi og hagsmunaaðilum gafst tækifæri til að kynna sér framkvæmdina og koma með athugasemdir við drög að tillögu að matsáætlun áður en henni var skilað inn til Skipulagsstofnunar.

Á kynningartíma draganna barst athugasemd frá Náttúruverndarsamtökum Suðvesturlands og er gert grein fyrir henni í viðauka 1.

Við meðferð Skipulagsstofnunar verður tillagan send lögbundnum umsagnaraðilum til umsagnar.

5.3 Kynning á frummatsskýrslu

Við gerð frummatsskýrslunnar verður haft samráð við leyfisveitendur, Skipulagsstofnun, umsagnaraðila og almenning í samræmi við lög nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum. Áætlað er að skila frummatsskýrslu til Skipulagsstofnunar í desember 2016. Frummatsskýrslan verður kynnt almenningi í samráði við Skipulagsstofnun á kynningartíma skýrslunnar.

Frummatsskýrslan verður aðgengileg á opinberum stöðum, auk þess að verða aðgengileg á heimasíðu EFLU (www.efla.is) og á heimasíðu Skipulagsstofnunar (www.skipulag.is). Nánari upplýsingar um aðgang að skýrslunni verða auglýstar síðar í fjölmöglum.

HEIMILDIR

1. Landsvirkjun, Umhverfisstofnun og Vegagerðin, 2013. *Namur.is - Allt um efnistöku og frágang.* <http://www.namur.is>
2. EFLA verkfræðistofa, 2010. *Auðlindastefna og Eldfjallagarður í Grindavík - Kortlagning auðlinda og nýtingar.* Unnið fyrir Grindavíkurbæ.
3. Vinnustofan Þverá ehf og EFLA verkfræðistofa, 2011. *Grindavík, aðalskipulag 2010-2030.* Unnið fyrir Grindavíkurbæ.
4. Kanon arkitektar og VSÓ ráðgjöf, 2010. *Aðalskipulag Reykjanesbæjar 2008-2024.* Unnið fyrir Reykjanesbæ.
5. Skipulagsstofnun 2005. Leiðbeiningar um mat á umhverfisáhrifum.
6. Skipulagsstofnun 2005. Leiðbeiningar um flokkun umhverfisþátta, viðmið, einkenni og vægi umhverfisáhrifa.

Viðauki I

*Athugasemdir við drögum að tillögu að matsáætlun
og svör við athugasemdum*

Athugasemd Náttúruverndarsamtaka Suðvesturlands.

Náttúruverndarsamtök Suðvesturlands

kt. 501111-1630

Austurgötu 29b

220 Hafnarfjörður

Ólafur Árnason

EFLU verkfræðistofu

Höfðabakka 9

110 Reykjavík

olafur.arnason@efla.is

„Efnistaka í Stapafelli. Mat á umhverfisáhrifum“

16. september 2016.

Erindi: Athugasemdir við drög að tillögu að matsáætlun vegna efnistöku í Stapafelli.

Náttúruverndarsamtök Suðvesturlands, NSVE, gera eftirfarandi athugasemdir við drög að tillögu vegna efnistöku í Stapafelli.

1. Gerð er athugasemd við að ekki sé gert sameiginlegt umhverfismat yfir efnistöku beggja rekstraraðila í Stapafelli; Íslenskra Aðalverktaka og Ístaks. Í þessari skýrslu er einungis fjallað um þann hluta námusvæðisins þar sem Ístak hefur heimild til efnistöku.
2. Stapafell er innan svæðis á náttúruminjaskrá nr. 106 Reykjanes, Eldvörp og Hafnaberg. Í lið 4.3.2 Umhverfisháttir bls. 9 segir „Þar sem efnistaka hefur farið fram á svæðinu í áratugi er ekki gert ráð fyrir að vandkvæði séu bundin við að náman sé innan svæðis á náttúruminjaskrá.“

NSVE gerir alvarlega athugasemd við þetta atriði því þó svo að efnistaka hafi áður farið fram á svæðinu, hefur hún legið niðri um langa hríð og með tilliti til þeirra upplýsinga sem liggja fyrir og þá sérlega myndar 10, þá stendur til að moka burt bæði Stapafelli og Súlum, og gjörbreyta þar með ásýnd als svæðisins og landslagsheildarinnar. Svæðið er á náttúruminjaskrá og ber að meðhöndla sem slíkt!

3. Stapafellsnáma liggur innan vatnsverndarsvæðis Reykjanesbæjar og Grindavíkur (mynd 8).

Á bls. 10 í drögunum segir: „Þar sem um er að ræða vinnslu sem hefur staðið yfir lengi má gera ráð fyrir að umfjöllun snúist að mestu um verklag, þar sem fjallað er um efnanotkun og geymslu efna og umfjöllun um möguleg áhrif starfseminnar á vatnsgæði. Stapafellsnáma er á svæði sem skilgreint er sem fjarsvæði en liggur skammt frá grannsvæði nærrí vatnstökusvæðinu í Lágum.“

NSVE gerir athugasemd við það hvað hér er gert lítið úr hættu á að efnistakan og umferð vegna hennar geti valdið mengun á vatnsból svæðisins. Eins og sjá má á mynd 8, þá hefur afmörkun grannsvæðis- og fjarsvæðisvatnsverndar verið sveigt með mörkun og veglagningu vegna efnistökusvæðisins. Svæðið er sprungusvæði þar sem vatn og spilliefni sem í það rennur á greiðan aðgang. Þar sem aðkomuvegir beggja vegna fara um og við grannsvæðisvatnsverndar og efnistökusvæðið er í raun inn á því svæði líka er hér um gríðarlega hættu á spillingu vatnsverndarsvæðanna að ræða. NSVE krefst þess að ströngustu kröfur verði gerðar til umhverfismats framkvæmdarinnar með tilliti til vatnsbóla á svæðinu, enda hreint vatn nauðsynlegt byggð á Reykjanesi sem er ólíkt stærri í dag en 1950 þegar efnisnám hófst í Stapafelli.

4. NSVE bendir á að um svæðið liggur forn gönguleið: Árnastígurinn. Stígurinn var fyrr á öldum helsta leið manna milli staða á svæðinu og fylgja leiðinni sögusagnir og víða fornminjar. Því má áætla að Minjastofnun Íslands, þyrfti að koma að skoðun svæðisins.

NSVE áskilur sér rétt til að koma frekari athugasemdum á framfæri á síðari stigum málsins.

Virðingarfyllst,
fyrir hönd NSVE,

Helena Mjöll Jóhannsdóttir, formaður

Svör framkvæmdaraðila við athugasemdum

Tafla 1. Yfirlit yfir athugasemdir og svör.

Athugasemd	Svar framkvæmdaraðila
Frá Náttúruverndarsamtökum Suðvesturlands, dags. 16. september 2016.	
1 <i>Gerð er athugasemd við að ekki sé gert sameiginlegt umhverfismat yfir efnistöku beggja rekstraraðila í Stapafelli; Íslenskra Aðalverktaka og Ístaks. Í þessari skýrslu er einungis fjallað um þann hluta námusvæðisins þar sem Ístak hefur heimild til efnistöku.</i>	Námuvinnsla hjá Ístaki hefur legið niðri í nokkur ár. Nú þar sem þeir eru að hefja vinnslu aftur, vilja þeir fara eftir lögum og reglum í þeim málum og er þeim gert að fara með framkvæmdina í umhverfismat. Ístak getur ekki svarað fyrir Íslenska aðalverktaka af hverju þeir fara ekki í það að gera umhverfismat.
<i>Stapafell er innan svæðis á náttúruminjaskrá nr. 106 Reykjanes, Eldvörp og Hafnaberg. Í lið 4.3.2 Umhverfispættir bls. 9 segir „Þar sem efnistaka hefur farið fram á svæðinu í áratugi er ekki gert ráð fyrir að vandkvæði séu bundin við að náman sé innan svæðis á náttúruminjaskrá.“</i> <i>NSVE gerir alvarlega athugasemd við þetta atriði því þó svo að efnistaka hafi áður farið fram á svæðinu, hefur hún legið niðri um langa hríð og með tilliti til þeirra upplýsinga sem liggja fyrir og þá sérlega myndar 10, þá stendur til að moka burt bæði Stapafelli og Súlum, og gjörbreyta þar með ásýnd als svæðisins og landslagsheildarinnar. <u>Svæðið er á náttúruminjaskrá og ber að meðhöndl að svæði</u> sem slíkt!</i>	Bætt hefur verið við umhverfispættinum Náttúru- og menningarminjar, kafli 4.3.5.
<i>Stapafellsnáma liggur innan vatnsverndarsvæðis Reykjanesbæjar og Grindavíkur (mynd 8). Á bls. 10 í drögunum segir: „Þar sem um er að ræða vinnslu sem hefur staðið yfir lengi má gera ráð fyrir að umfjöllun snúist að mestu um verklag, þar sem fjallað er um efnanotkun og geymslu efna og umfjöllun um möguleg áhrif starfseminnar á vatnsgæði. Stapafellsnáma er á svæði sem skilgreint er sem fjarsvæði en liggur skammt frá grannsvæði nærrí vatnstökusvæðinu í Lágum.“</i>	Mynd 8 er eingöngu ætlað að sýna svæðið í heild sinni, ekki afmörkun á framkvæmdasvæðinu sjálfu. Olía og önnur efni verða geymd í sérstökum gámi. Aðkomuvegin að og frá námunni eru núverandi vegir og er fjallað um umferð í kafla 4.3.6. Ístak notar þann veg sem liggur í norðvestur að veginum nr. 44.

<p>NSVE gerir athugasemd við það hvað hér er gert lítið úr hættu á að efnistakan og umferð vegna hennar geti valdið mengun á vatnsból svæðisins. Eins og sjá má á mynd 8, þá hefur afmörkun grannsvæðis- og fjarsvæðisvatnsverndar verið sveigt með mörkun og veglagningu vegna efnistökusvæðisins. Svæðið er sprungusvæði þar sem vatn og spilliefni sem í það rennur á greiðan aðgang. Þar sem aðkomuvegir beggja vegna fara um og við grannsvæði-vatnsverndar og efnistökusvæðið er í raun inn á því svæði líka er hér um gríðarlega hættu á spillingu vatnsverndarsvæðanna að ræða.</p> <p>NSVE krefst þess að ströngustu kröfur verði gerðar til umhverfismats framkvæmdarinnar með tilliti til vatnsbóla á svæðinu, enda hreint vatn nauðsynlegt byggð á Reykjanesi sem er ólikt stærri í dag en 1950 þegar efnisnám hófst í Stapafelli.</p>	<p>Í frummatsskýrslu verður tekið tillit til ábendinga NSVE.</p>
<p>NSVE bendir á að um svæðið liggur forn gönguleið: Árnastígurinn. Stígurinn var fyrr á öldum helsta leið manna milli staða á svæðinu og fylgja leiðinni sögusagnir og víða forminjar. Því má áætla að Minjastofnun Íslands, þyrfti að koma að skoðun svæðisins</p>	<p>Bætt hefur verið við umhverfisþættinum Náttúru- og menningarminjar, kafli 4.3.5.</p> <p>Lagt verður til við Skipulagsstofnun að frummatsskýrsla verði einnig send Minjastofnun Íslands til umsagnar.</p>